

Wojciech P. Polkowski [ORCID: 0000-0001-6455-5636]

Klinika Chirurgii Onkologicznej Katedry Onkologii,
Uniwersytet Medyczny w Lublinie

***METASTATIC DISEASE IN THE LIVER – CURRENT
THERAPEUTIC APPROACHES,
RED. ANDRZEJ KOMOROWSKI
[PZWL, WARSZAWA 2020, S. 200]***

Chorzy na nowotwory z przerzutami do wątroby stanowią grupę o zróżnicowanym rokowaniu, na które wpływ mają czynniki zależne od guza, chorego oraz od technicznej możliwości radykalnego leczenia zmian przerzutowych, zwłaszcza resekcji chirurgicznej. Czynniki rokownicze obejmują czas od rozpoznania nowotworu do pojawienia się zmian przerzutowych, liczbę i wielkość przerzutów oraz ograniczenie rozsiewu choroby do samej wątroby. Leczenie chorych ze zmianami resekcyjnymi obejmuje postępowanie chirurgiczne z uwzględnieniem chemioterapii okołoperacyjnej, co umożliwia przeżycie pięciu lat nawet połowie chorych. Leki ukierunkowane molekularnie mają zastosowanie w systemowym leczeniu chorych ze zmianami nieresekcyjnymi, które najczęściej pozostają poza możliwościami leczenia radykalnego nawet w przypadku uzyskania regresji zmian. W tych przypadkach postępowaniem z wyboru jest chemioterapia paliatywna, która u wybranych chorych może być uzupełniona o metody leczenia miejscowego, takie jak: termoablacja (falami radiowymi o wysokiej częstotliwości lub mikrofalową), radioterapia stereotaktyczna, chemo- lub radioembolizacja. Chorzy ze zmianami granicznie resekcyjnymi wymagają zastosowania adekwatnego leczenia systemowego, co może umożliwić późniejsze radykalne wycięcie zmian. W praktyce u znacznej części chorych wybór optymalnego postępowania

pozostaje dużym wyzwaniem, wymagającym ścisłej współpracy w ramach zespołu wielodyscyplinarnego, w którego skład wchodzi: chirurg (wyspecjalizowany w operacjach wątroby), onkolog kliniczny, radiolog (interwencyjny), radioterapeuta oraz patomorfolog i biolog molekularny. Postęp w zakresie leczenia miejscowego i regionalnego, a także systemowego oraz właściwa współpraca wielodyscyplinarna umożliwiają poprawę rokowania chorych z przerzutami do wątroby. W wieloetapowym leczeniu wielodyscyplinarnym coraz częściej znajduje swoje miejsce chirurgia minimalnie inwazyjna oraz osiągnięcia nowoczesnej technologii medycznej umożliwiające precyzyjne obrazowanie zmian w wątrobie, a także planowanie ich radykalnego wycięcia.

Monografia *Metastatic Disease in the Liver – Current Therapeutic Approaches* pod redakcją Andrzeja Komorowskiego, napisana w języku angielskim przez międzynarodowy zespół autorów z Hiszpanii, Japonii, Ukrainy, USA, Włoch i Polski, oferuje przegląd współczesnych możliwości leczniczych u chorych na nowotwory z przerzutami do wątroby. Przedstawione w publikacji schematy postępowania, obejmujące biologię nowotworów, diagnostykę i leczenie systemowe oraz nowoczesne techniki operacyjne, pomagają czytelnikowi w wyborze optymalnego sposobu leczenia. Przedstawione w monografii metody odzwierciedlają aktualny stan wiedzy, której znajomość oraz możliwości oferowane przez nowoczesną technikę przekładają się na lepsze wyniki leczenia oraz na lepszą jakość życia chorych po leczeniu. Zawarte w monografii informacje pozwalają czytelnikowi na optymalizację dostępnych zasobów wiedzy i właściwe stosowanie medycyny opartej na dowodach naukowych. Książka adresowana jest nie tylko do chirurgów, ale także do lekarzy wszystkich specjalności zajmujących się wielodyscyplinarnym leczeniem nowotworów.

To zespołowe dzieło zawiera kompleksowe i wielodyscyplinarne podejście do problemu przerzutów do wątroby w przebiegu raka jelita grubego, zaczynając od podstaw genetycznych (profilu genetycznych), poprzez aktualne możliwości diagnostyczne u chorych z przerzutami do wątroby ze szczególną diagnostyką różnicową, a kończąc na kardynalnych zasadach ich leczenia chirurgicznego. Z monografii dowiadujemy się, że:

- podstawowym celem operacji jest resekcja mikroskopowo radykalna (R0) przy zachowaniu możliwie największej objętości zdrowego mięszu wątroby, co umożliwi ponowne resekcje w przypadku ewentualnego nawrotu;
- obecność resekcyjnych pozawątrobowych ognisk nowotworu nie jest przeciwwskazaniem do wycięcia przerzutów z wątroby;
- co 2–3 miesiące w trakcie leczenia systemowego należy dokonywać ponownej oceny resekcyjności zmian w wątrobie, które pierwotnie wydawały się nieresekcyjne,;
- wycięcie (resekcja) jest głównym i preferowanym sposobem leczenia, podczas gdy metody ablacyjne są tylko dodatkowym narzędziem pomocniczym w osiągnięciu celu jakim jest wątroba bez ognisk nowotworu;

- ognisko pierwotne (z którego rozwinęły się przerzuty) musi być wycięte radykalnie (R0).

Postępowanie diagnostyczno-terapeutyczne przedstawiono jako czytelne algorytmy, przydatne dla podejmowania optymalnych decyzji. Praca zawiera również nowoczesne strategie postępowania w przerzutach do wątroby z nowotworów innych niż rak jelita grubego. Zasady chemioterapii są oparte na najnowszych wytycznych w leczeniu przedoperacyjnym.

Chirurdzy znajdują w tej pracy zasady (wieloetapowego) leczenia operacyjnego metodą klasyczną oraz z zastosowaniem technik minimalnie inwazyjnych i robota, a także zastosowanie technik ablacji oraz ich połączenie z rozległą chirurgią, a nawet zagadnienia związane z transplantacją wątroby. U chorych, u których nie ma możliwości leczenia operacyjnego, należy rozważyć zastosowanie radiologii interwencyjnej (np. chemoembolizację). Wyczerpująco omówiono możliwe powikłania po leczeniu przerzutów do wątroby.

Dr hab. n. med. Andrzej Komorowski, redaktor monografii, był stypendystą (*liver surgery fellow*) w jednym z najbardziej renomowanych na świecie ośrodków przeszczepów i zaawansowanej chirurgii wątroby – Chang Gung Memorial Hospital w Kaohsiung na Tajwanie. Wstęp do monografii napisał Go Wakabayashi z Japonii, pionier laparoskopowej chirurgii wątroby.

Książka jest wartościową lekturą dla każdego specjalisty, który może mieć do czynienia z wtórnymi nowotworami wątroby. Nowoczesne, dobrane indywidualnie do każdego chorego leczenie, oparte na wszystkich możliwych strategiach dla poprawy wyników, to wyraźny cel przyświecający autorom tej wyjątkowej na polskim rynku księgarskim monografii.

